

ÖNKORMÁNYZATOK ÉS ÖNKÉNTESEK A BALATON KIEMELT ÜDÜLŐKÖRZETBEN A COVID-19 PANDÉMIA ELSŐ HULLÁMA IDEJÉN FEKETE KÁROLY¹ – DOMBI GÁBOR² – OLÁH MIKLÓS³

DOI:

Absztrakt

A COVID-19 járvány a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet, mint alapvetően turizmusgazdasági szereppel rendelkező, funkcionális térséget is összetett kihívások elé állította. Igaz volt ez már a járvány első magyarországi hulláma esetén is, noha utólag már látható, hogy 2020 tavaszán egy térség vagy település életében még sokkal kevésbé az egészségügyi, mintsem az igazgatási, szervezési, illetve gazdasági kérdések jelentkeztek hangsúlyosabban. Az önkormányzati vezetők körében készített kérdőíves felmérésükben a szerzők számos egyéb aspektus mellett azt is vizsgálták, hogy a COVID-19 járvány első hulláma idején, a jelentős civil aktivitásokkal rendelkező Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben milyen szerepet játszottak az önkéntesek és civilek az önkormányzatok által menedzselte helyi védekezésben. A vizsgálat eredményei igazolták, hogy – a térség működésében és a statisztikákban már hosszú időtávban is nyomon követhető – magas civil aktivitás a járvány elleni védekezésben is megnyilvánult. Különösen a kiemelt térség turisztikailag frekvenciáltabb parti, illetve Balaton-felvidéki településein volt számottevő az önkéntesek és civilek szerepvállalása a helyi védelmi intézkedésekben. Feltételezhető, hogy a nonprofit szféra szerepvállalása is hozzájárult ahhoz, hogy a koronavírus első hulláma egészségügyi téren kis mértékben érintette a Balaton térségét, illetve az önkormányzatok, valamint a civilek együttesen igazolták, hogy a helyi szinten jelentkező kihívásokat eredményesen képesek kezelni válsághelyzetben is.

Kulcsszavak: önkormányzatok, önkéntesek, civil társadalom, COVID-19 pandémia, Balaton Kiemelt Üdülőkörzet,

¹ Fekete Károly, geográfus, kutató, Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség NKft. Társadalomtudományi Kutatócsoport; PhD hallgató, ELTE Földtudományi Doktori Iskola

² Dombi Gábor, szociológus, kutató, Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség NKft. Társadalomtudományi Kutatócsoport

³ Oláh Miklós, szociológus, kutatásvezető, Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség NKft. Társadalomtudományi Kutatócsoport

Local governments and volunteers in the Lake Balaton Resort Area during the first wave of the COVID-19 pandemic

Károly Fekete –Gábor Dombi – Miklós Oláh

Abstract

The Lake Balaton Resort Area, as a functional region that is primarily defined by tourism, faced extremely complex challenges during the first wave of COVID-19 pandemic (spring 2020). At the local level, however, issues of administration and pandemic management were more in the foreground than those of the health system. To investigate these issues, we conducted a survey with the mayors of the region, including examining the role of volunteers in local governments' pandemic management programs. The results of the survey indicate that in this region, which has been characterised by a high level of local citizenship and volunteering in recent decades, the volunteers have also contributed to effective regional management of the pandemic. The engagement of volunteers and civil organisations was particularly strong in the settlements on the shoreline and the Balaton Uplands, where tourism plays a decisive role. In addition, it can be assumed that the non-profit scene has contributed to the moderate lapse of the first wave of pandemic in the entire region. The cooperation between local governments and civil organisations has also clearly shown that they are able to efficiently cope with local challenges even in a crisis.

Keywords: local government, volunteers, civil society, COVID-19 pandemic, Lake Balaton Resort Area,

BEVEZETÉS

Egy térségnek számos erőforrása lehet: természeti adottság, gazdasági erő, felhalmozott tudáskészlet, vagy éppen a helyi társadalom vagy a helyi identitás. Erőforrás lehet az is, amikor egy térséget a nemzeti fejlesztéspolitika kiemelten kezel. Az erőforrások hasznosíthatóságának kérdése különösen válsághelyzetben éleződik ki. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet úgy kellett, hogy szembenézzen a 2020 márciusában Magyarországra is begyűrűző koronavírus pandémia első hullámával, hogy endogén erőforrásait számos érdekkonfliktus tagolta.

A Balaton térségében az egyik ilyen erőforrás az országos összehasonlításban kiemelkedő civil aktivitás, melynek térségi beágyazottságát külső hatások mellett a régióban történelmi távlatban azonosítható érdekkonfliktusok edzik. Jelen tanulmányban a – 2020. július 1 és október 7 között a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ) településein, településvezetők megkérdezésével lezajlott –, teljeskörű kérdőíves felmérés eredményeinek ismertetésével próbálunk meg átfogó képet adni arról, hogy a kiemelt térség miként tudta hasznosítani társadalmi tőkéjének egyik fontos elemét – a civil aktivitást – a globális válsághelyzetre adott lokális reakciók megtételekor.

A kutatás fókuszában az önkormányzatok a Covid-19 járvány első hulláma alatt tapasztalható aktivitásai, működési sajátosságai és mindezek költségvetési dimenziói álltak. Ugyanakkor, tekintettel arra, hogy a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet civil aktivitása hosszú időtávban az országos átlag felett volt pozícionálható (BIFÜ 2020), fontosnak tartottuk feltérképezni az önkormányzati szektoron kívüli települési aktorok – így a vállalkozások, civil szervezetek, önkéntesek – szerepét is a járvány elleni védekezésben. Az elemzés segítségével a koronavírus pandémia első hulláma által gerjesztett újszerű kihívásokra a helyi, térségi társadalom által adott válaszokba nyerhetünk átfogó betekintést. Az alábbiakban közölt vizsgálat egy részletesebb, és némileg más fókuszú, elsősorban az önkormányzatok feladatellátására koncentráló feldolgozása már megjelent a Területi Statisztika 2021. májusi, tematikus számában (Fekete et al. 2021).

A kiemelt térségben végzett vizsgálat lefolytatásának többes célja volt. Ebből eredeztethető a kérdőív tág tematikai spektruma is. Egyrészt a Balaton Fejlesztési Tanácsnak, mint a kiemelt térség fejlesztési koordinációs feladataiért felelős szervnek elemi érdeke minél pontosabban ismerni a programterületén jelentkező válságjellegűeket a fennálló helyzet kezelésére vonatkozó javaslatok, valamint a válságból történő kilábalást elősegítő, megalapozott terület- és szakpolitikai ajánlások megtétele érdekében. Emellett a hazai, nyilvánosan elérhető járványügyi adatközlés nem tartalmazott településsoros adatokat. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet ugyanakkor három, a koronavírus-járvány során az alkalmazott területi adatközlés legalacsonyabb szintjét képező megye metszéspontjában helyezkedik el, tehát a járvány balatoni jelenlétéről, közvetlen egészségügyi hatásairól nem voltak részletes ismereteink. Ezért szükségesnek láttuk, hogy a koronavírus-járvány első hullámának térségi intenzitását (például: fertőzöttek, áldozatok, hatósági karanténban lévők településenként száma) alternatív, de megalapozott ismeretekkel rendelkező forrásokból szerezzük be. E feladatra a járványügyi védekezés kapcsán kiemelt szereppel felruházott önkormányzatokat és polgármestereket véltük alkalmasnak, tekintettel helyi beágyazottságukra, helyismeretükre, aktivitásukra, a rájuk ruházott feladatokra, valamint, a térség településeinek méretére, és lakosságszámára.

TERÜLETI KERET, SZAKIRODALMI HÁTTÉR

A vizsgálati területet adó Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet, három megye metszéspontjában elhelyezkedő kiemelt térséget, eredetileg 164 településsel a 2000. évi CXII. törvény, közismert nevén a Balaton törvény hívta életre. A kiemelt üdülőkörzet területrendezési tervét és szabályzatát rögzítő jogszabályt többször módosították, többek közt 2008-ban, amikor 179 településre bővült a balatoni területrendezési terv hatálya alá eső önkormányzatok köre. Az üdülőkörzet (a Balatonkenesétől 2014-ben önállósult Balatonakarattyával együtt) ma már 180 településből álló régió. A Balaton törvény 2018-ban integrálódott Magyarország és kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvénybe, mely változás a BKÜ-et nem érintette. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet képezi a Balaton Fejlesztési Tanács, mint a 1996. évi XXI. törvényben rögzített kiemelt térségi tanács programterületét.

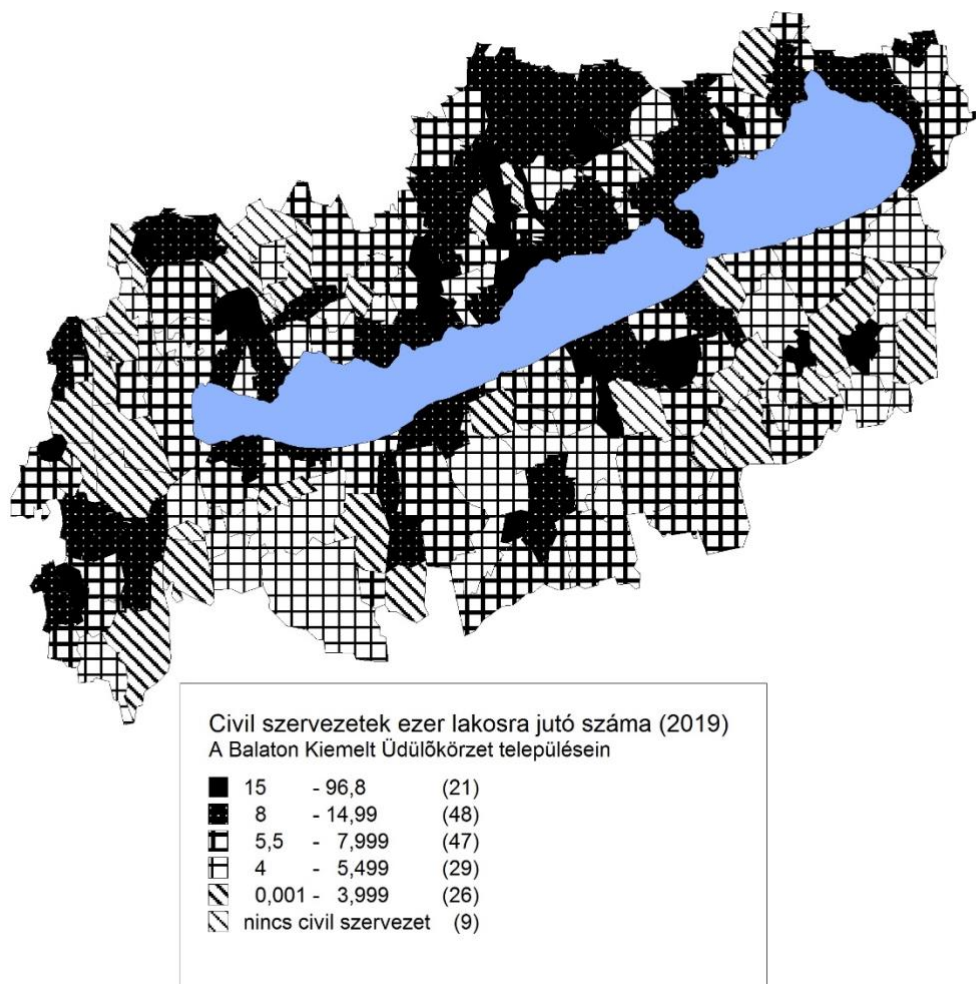
Az elmúlt másfél évszázadban a különböző regionális kihívások kezelésére alapított, sok esetben ma is működő érdekérvényesítő szervezetek (Balatoni Szövetség, Balatoni Fürdőegyesületek Szövetsége, Balatoni Turizmus Szövetség, Balatoni Civil Szervezetek Szövetsége) tevékenysége igazolja, hogy a funkcionálisan egységes térség erőteljes társadalmi kohézióval és tőkével, valamint jelentős érdekérvényesítő képességgel rendelkezik. Ezt az adottságot támasztja alá az a tény, hogy a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet civil aktivitása országos összehasonlításban is kiemelkedő. Az ezer lakosra jutó civil szervezetek száma – különösen a parti települések tekintetében, ahol ez az átlag 7,7 – jelentősen meghaladja az országos átlagot (5,4), de a parttól távolabb eső háttértelepülések körében is (ahol ez az átlag 6,02) szintén az országos átlag feletti érték mérhető. A kiemelt üdülőkörzet átlagértéke (6,97) – ugyancsak minden NUTS-3, megyei területegységet meghalad –, melyek között a három legmagasabb értékkel éppen a „balatoni megyék”, Somogy, Veszprém, Zala rendelkeznek (1. térkép).

Tény ugyanakkor, hogy a belső erőforrások dacára az igazgatási fragmentáltság kérdései, a társadalom területi fejlettségi különbségei és a különböző társadalmi státuszcsoportok közötti érdekkonfliktusok nem oldódtak fel mára sem (Kabai 2014). S éppen ezek a specifikumok adják a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet sajátos szerepét a hazai területi struktúrában.

A szerzők szakterületét képező területfejlesztés, regionális tudomány és szociológia témakörében született tanulmányok közül az önkormányzatok koronavírus-veszélyhelyzet idején jelentkező többletfeladataival, gazdálkodási anomáliáival, a helyi önkormányzatok erőn

felül történő helytállásával számos szerző, tanulmány foglalkozott az utóbbi hónapokban (Kolin 2020; Kovács 2020; Oláh 2020; Pálné et al. 2020).

1. térkép: A civil szervezetek ezer lakosra jutó száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2019)

Forrás: KSH-TeIR alapján, saját szerkesztés.

A civil szféra, illetve az önkéntesek szerepét ugyanakkor ezek az írások nem tárgyalták részletesen. Oláh (2020) tanulmányában a pandémia idejére elrendelt önkormányzati feladat- és hatáskörök igazgatásméleti vonatkozásaival foglalkozott, összegzésében megemlíti a civil szektor potenciális, a közigazgatás hiányzó készségeit kiegészítő, helyettesítő szerepét a globális krízishelyzetek lokális kezelésében. Vélhetően, e szerepkör ellátását jelentősen gátolta az elmúlt években tapasztalható, civil szektorral kapcsolatos differenciálatlan és jellemzően negatív kormányzati kommunikáció (Oláh 2020).

A KRTK Regionális Kutatások Intézete által jegyzett kutatási zárótanulmány (Pálné et al. 2020) egy 44 településre kiterjedő, a településvezetők megkérdezésével, 2020 áprilisa és májusa között lefolytatott telefonos adatfelvétel eredményeit közölte. Az elméleti megalapozás során megállapításra került, hogy a válságkezelés és a reziliencia nemzetközi irodalma a nem várt helyzetek kezelésében a nyitott, kooperatív döntési mechanizmusokat részesíti előnyben. Ugyanakkor a szerzők kiemelték, hogy az önkormányzatok a civilekkel, önkéntesekkel való együttműködést inkább csak másodlagos megoldásnak tartották, mert ezekkel a szervezetekkel kevésbé biztosított a végrehajtás, a koordináció és az ellenőrzés lehetősége. Jellemzően ezek a szervezetek nem vonódtak be a helyi döntéshozatalba, és e szektor aktivizálásának lehetséges előnyeit kevésbé ismerték fel az önkormányzatok a vészhelyzet idején. A zárótanulmány összegzése szerint a különböző krízishelyzetek növelik a területi igazgatási szintek közötti együttműködés jelentőségét, és felértékelődhetett volna az aktivizálható civil szférával való együttműködés, azonban mindez nem volt jellemző (Pálné et al. 2020).

Munkánk, a korábban napvilágot látott, kurrens és aktuális problémákat tudományos eszközökkel ismertető, és a jövőben hasznosítható ajánlásokat is megfogalmazó publikációktól részben eltérő módon és céllal készült el. A meghatározott programterületen egyszerre kívántunk a koronavírus-járványhoz szorosan köthető, minél teljesebb körű információkhoz (például a települési gazdálkodási hatásokat illetően), és adatközlők segítségével részletes adatokhoz jutni. Ugyanakkor a kialakult helyzetet igyekeztünk tágabb kontextusban, a regionális gazdaság, a kapcsolati hálók lokális döntéshozatali mechanizmusok és a társadalmi aktivitás alakulása szempontjából is megvizsgálni.

Az adatfelvétel eredményeképp előállt adatok jelen tanulmányban történő feldolgozása elsősorban arra koncentrál, hogy az önkormányzati feladatellátáshoz és a helyi társadalom vészhelyzeti működéséhez miként járult hozzá a civil szféra és az önkéntesek köre a pandémia első hulláma idején. Mindezt egy, a törvény által lehatárolt sajátos funkciókkal rendelkező, turisztikailag frekventált, a recens fejlesztéspolitikában kiemelten kezelt, valamint jelentős belső területi különbségektől terhelt, de az országos értéknél erőteljesebb civil aktivitású térség területi metszetében tesszük meg. Prekonceptióként feltételeztük, hogy a nonprofit szektor, különösen a parti, turisztikailag frekventált településeken járul hozzá nagyobb mértékben a járvány elleni védekezéshez.

KÉRDŐÍV ÉS MÓDSZERTAN

A vizsgálat a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 1996. évi XXI. törvény által lehatárolt területén, a kiemelt térség 180 településén zajlott le. Kezdeményezője és lebonyolítója a Balaton Fejlesztési Tanács munkaszervezeteként működő Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. volt. A munka logisztikájának tervezését, a kérdőív összeállítását, az eredmények rögzítését és elemzését a Kft. Balatonfüreden működő Társadalomtudományi Kutatócsoportja végezte, míg a kérdezőbiztosi teendőket a kutatócsoport tagjai mellett a munkaszervezet tíz munkatársa látta el.⁴ A pandémia által teremtett, távolságtartást követelő körülmények miatt a kérdőíves vizsgálatot eredetileg online formában terveztük végrehajtani, azonban a járvány nyáron tapasztalható enyhülése, valamint az interjúalanyok nyitottsága lehetővé tette a személyes lekérdezésen alapuló adatfelvételt. E feltétel teljesülése nagyban hozzájárulhatott ahhoz, hogy végül mind a 180 üdülőkörzeti település részt vett a felmérésben. Vélhetően egy online felületen elérhető kérdőív esetében meg sem lett volna közelíthető a személyes interjúk során elért teljes, százszázalékos adatközlési aktivitás.

Az adatgyűjtési teendőket ellátó kollégák a munka megkezdése előtt kérdezőbiztosi eligazításon vettek részt. A kérdőívek személyes lekérdezése a kérdezőbiztosok által rögzített időbélyegek szerint jellemzően 60-90 percet vett igénybe, de voltak olyan válaszadók, akiknél esetenként akár 150-180 percet is eltöltöttek a munkatársak. A tapasztalatok azt mutatták, hogy a településvezetők kifejezetten közlékenynek mutatkoztak a felvetett kérdésekkel kapcsolatban. Az eredmények értékelése szempontjából fontos körülmény, hogy a 180 önkormányzat időpont egyeztetést követő felkeresésének közel kétharmada július hónapban lezajlott, augusztus hónapban az interjúk további 30 százaléka teljesült. Szeptember-október hónapokra összesen 12 kérdőív felvétele maradt. Az időpontok egyeztetése a személyes lekérdezés miatt, bizonyos esetekben nehézségekbe ütközött, és főként emiatt tolódtak ki szeptember-októberre az utolsó interjúk, amelyek már a járvány második hullámának kezdetére estek.

A kérdőíves felmérés kapcsán mutatott adatközlői aktivitás a már korábban jelzett teljeskörűsége túl abban is megnyilvánult, hogy az esetek 96 százalékában a polgármester

⁴ Kérdezőbiztosok voltak: dr. Csákváriné Joó Zsuzsanna, Dombi Gábor, Fekete Károly, Fekete-Páris Judit, dr. Horváthné Labát Márta, Lukács Zsófia, Kulics Beatrix, Magyarfalvi Attila, dr. Némethy Péterffy Ilona, Oláh Miklós.

egyedül, vagy az alpolgármesterrel, a jegyzővel, illetve hivatali dolgozóval együtt vett részt a beszélgetéseken. Mindössze hét település (Balatonszemes, Galambok, Nemesbük, Siófok, Vállus, Zalasabar, Zalaújlak) esetében nem volt jelen a település első embere az interjú során, így a folyamatokat ismerő, azokban tevékenyen résztvevő helyi szereplők (alpolgármester, jegyző, falugondnok) voltak az adatközlők. A vizsgálat során alkalmazott kérdőív összesen 63, az alkérdésekkel együtt 95 számozott kérdést tartalmazott, az alábbi tematikus bontásban:

1. A járvány általános hatásai a településen.
2. Önkormányzati költségvetést befolyásoló tényezők és feladatellátás.
3. Lakossági attitűdök.
4. Munkaerőpiaci hatások.
5. Intézményrendszer, kapcsolati háló, bizalom.
6. Fejlesztési elképzelések, jövőkép.
7. „Koronavírus – statisztika” helyben.

Az adatok ellenőrzését és rögzítését követően az elemzési munka IBM SPSS for Windows statisztikai szoftver segítségével készült el, míg a térképi megjelenítéshez MapInfo Professional 16.0 térinformatikai alkalmazást használtuk.

A PANDÉMIA ELSŐ HULLÁMÁNAK HATÁSAI A BKÜ TELEPÜLÉSEIN

A járvány első hullámának legközvetlenebb – és közérdeklődésre leginkább számot tartó – hatása nyilvánvalóan a települési szintű járványügyi adatokból nyerhető ki. Mivel ilyen információ-tartalmú hivatalos statisztika nem állt, és jelen kézirat leadásakor sem áll rendelkezésünkre, így nem hivatalos, alternatív, településvezetői közlésen alapuló adatokra kellett támaszkodnunk. A koronavírus pandémia 2020 tavaszi hullámában – az adatfelvétel időpontjáig – az alábbiak szerint alakultak a fertőzöttségi adatok a kiemelt térségben.

A kiemelt térség 19 érintett településén mindössze 66 pozitív eset volt ismert az adatközlők előtt. Ez 16 esetben 1-3 fő, lényegében elszigetelt fertőzöttet jelent. Siófokon és Tapolcán öt, illetve 9 fő volt a fertőzöttek száma, az egyedüli kiugró érték Keszthelyhez köthető, ahol 29 fertőzött helyi lakosról tudott a polgármester 2020. október elején. Az első hullámban tapasztalható adatokhoz képest kiugró esetszám egy, a médiában is kommunikált helyi góc eredménye, melyről 2020. április 9-én a polgármester is azonnal tájékoztatta a közvéleményt

a közösségi médiában.⁵ Sajnálatos tény, hogy a 66 koronavírusos esetből négy a betegek halálával végződött. Az önkormányzati hivatalok és intézmények működését, feladatellátását a vizsgált időszakban közvetlenül és lényegében nem érintette a járvány. Mindössze egy önkormányzati hivatali dolgozó, valamint három egyéb intézményi munkatárs betegedett meg a válaszadók közlése szerint. Bár a hatósági karanténok elrendeléséről ugyancsak nem volt egységes a településvezetők tájékoztatása, azonban a pontosan megadott, illetve becsült adatok alapján megállapítható, hogy mintegy 3100 fő (pontosan 1021 és becslés gyanánt további 2100 karantén-elrendelést említettek a válaszadók) volt hatósági házi karanténban a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben. Mindössze 10 kistelepülést került el a járvány ilyen hatása. A karanténban lévők ellátása és bizonyos helyzetekben elhelyezésük is, az önkormányzat beavatkozását, közreműködését tette szükségessé - e téren is bővítve ellátandó feladataik körét.

A válaszadó polgármesterek, jegyzők, alpolgármesterek településükre lebontott hivatalos járványügyi statisztikákkal nem rendelkeztek, azok elemei csak eseti jelleggel (a járási hivatal, háziorvos, rendőr, polgárőr, vagy a lakosok nem dokumentált közlése alapján) jutottak el hozzájuk. Ugyanakkor helyismeretüknek, kapcsolatrendszerüknek, és főként bizalmi tőkájüknek köszönhetően a leglényegesebb információkhoz a hivatalos tájékoztatástól függetlenül, informálisan tudtak hozzájutni. Mindezért a fenti adatokat kellő óvatossággal kell értelmeznünk.

Ezzel együtt az adatközlőktől begyűjtött információk egy nagyon enyhe lefutású első hullámot jeleztek a Balaton térségében, amit járványügyi szempontból a nagy számban érkező üdülőtulajdonosok jelenléte sem befolyásolt érdemben. A településvezetők becslése szerint összesen mintegy 30 ezer fővel növekedett meg a kiemelt üdülőkörzetben tartózkodó népesség száma azokkal az üdülőingatlan-tulajdonosokkal, akik huzamosabb időre nyaralójukba, hétvégi házukba költöztek a pandémia első hulláma idején. Ez a becslés azt jelenti, hogy a térség ténylegesen jelenlevő lakónépessége mintegy 12 százalékkal növekedett meg 2020 tavaszán, és ez nyilvánvalóan többletterhet rótt az egyébként is nehézségekkel küszködő térségi ellátórendszerekre, szolgáltatásokra. A vizsgált időszakban az adatközlők véleménye szerint a helyi társadalomban kialakuló konfliktusok döntően az üdülőkörzeti

⁵Forrás: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=631239107433047&id=344967909393503
2020.április 9.

jellegre voltak visszavezethetőek: számos településen feszültséget keltett az a jelenség, hogy a nyaralótulajdonosok tömegesen jelentek meg ingatlanjaikban, illetve az adatközlők szerint – összességében alaptalan – félelmet keltettek a turisztikailag frekventált lokációkban megjelenő kirándulók, egynapos turisták is. A helyben jelentkező konfliktusok kezelése általában a helyi önkormányzat feladata volt. Ennek megfelelően a helyi lakosság védelme, illetve a járvány terjedésének megakadályozása érdekében a 2011. évi CXXVIII. törvénybe foglaltakkal összhangban a BKÜ 180 településének többsége, 55 százaléka rendelt el saját hatáskörben a település területére vonatkozó egyedi korlátozó intézkedést. Azzal együtt is, hogy a településvezetők elsöprő többsége (95 százaléka) eredményesnek tartotta a kormányzat és az operatív törzs által elrendelt korlátozó intézkedéseket. Ugyanakkor úgy tűnik, hogy mindezen központi intézkedések mellett – főként a turisztikailag frekventált, parti, partközeli településeken – szükséges volt a helyi sajátosságokhoz jobban igazodó egyedi korlátozások bevezetése is.

Az adatközlők véleménye szerint alapvetően négy, a helyi társadalmi működés szempontjából kiemelt tématerületet határozott meg döntően „nagy” vagy „nagyon nagy” mértékben a koronavírus-pandémia első hulláma. Ezen témák közül kiemelkedik – az iskolák központilag elrendelt bezárása miatt –, hogy az oktatás, és emellett az óvodai-bölcsődei szolgáltatások fenntartását, működtetését nagyon jelentős mértékben alakította át a vészhelyzet. Nyilvánvaló, hogy az oktatási-nevelési intézményrendszer működésében keletkezett változások a gazdaság teljesítményére is hatással voltak, hiszen a munkavállalók családon belüli terhei is megnövekedtek.

Az önkormányzatoknak jelentős problémákat okozott a járványügyi védekezéshez szükséges eszközök beszerzése, melynek számottevő költségvonzatai is voltak. A lakosság maszkokkal való ellátása érdekében a kiemelt üdülőkörzet településeinek 93 százaléka aktivizálódott, fertőtlenítőszeret 54, kesztyűket pedig 41 százalékuk osztott a helyi lakosoknak. Mindez összességében 252,8 millió forintjába került az önkormányzatoknak (az adatsorban jelentős a szórás, hiszen volt olyan település, ahol csupán 5000 Ft-ot költött az önkormányzat védőeszközre, és volt, ahol 75 millió forintot). Bár a pandémia kezdeti időszakában tapasztalhatóak voltak a kiskereskedelmi ellátásban fennakadások, a válaszadók véleménye szerint összességében ezt a szegmenst nem érintette nagymértékben a pandémia. Elmondható az is, hogy olyan mérvű válsághelyzet nem alakult ki 2020 tavaszán, hogy az a köz- és vagyonbiztonság érdemi romlásával járt volna (1. táblázat).

1. táblázat: A járványhelyzet által érintett, vizsgált településhez köthető tevékenységek, témakörök pandémia általi befolyásoltságának mértéke az adatközlők (N=180) véleménye szerint (%)

TÉMATERÜLET	nagyon nagy	nagy	kis	semmilyen	nem tudja	nem válaszol
	mértékben érintette					
Oktatás	33,9%	35,6%	13,9%	15,5%	0%	1,1%
Óvodai- bölcsődei szolgáltatások fenntartása	28,9%	32,8%	20%	16,1%	0,6%	1,7%
Megelőzéshez szükséges eszközök beszerzése	26,7%	26,7%	29,4%	16,6%	0,6%	0%
Egészségügyi ellátás	14,4%	47,8%	26,7%	11,1%	0%	0%
Szociális ellátórendszer működtetése	10%	24,4%	31,1%	33,9%	0%	0,6%
Lakossági kapcsolattartás	9,4%	19,4%	28,9%	41,7%	0%	0,6%
Lakossági közérzet romlása	8,3%	28,3%	43,4%	18,9%	0%	1,1%
Korlátozások érvényesítése	7,1%	20,6%	41,1%	30,6%	0%	0,6%
Foglalkoztatás	6,1%	22,2%	52,8%	18,3%	0,6%	0%
Segélyezés	5,6%	15%	37,8%	41,1%	0%	0,5%
Kiskereskedelmi ellátás	2,2%	9,4%	32,2%	54,4%	0%	1,8%
Közbiztonsági problémák	1,1%	1,1%	15,6%	82,2%	0%	0%
Vagyonbiztonsági problémák	0,6%	1,1%	8,9%	88,9%	0%	0,5%

Forrás: települési adatközlés, saját adatgyűjtés

A KÜLÖNBÖZŐ TELEPÜLÉSI AKTOROK AKTIVITÁSA A JÁRVÁNYKEZELÉS SORÁN

Annak érdekében, hogy feltérképezzük, az önkormányzat mellett milyen más települési szereplők is aktivizálódtak a járványhelyzet lokális kezelésében, a válaszadók számszerűen jelezhettek, hogy hány helyi magánszemély, vállalkozó, civil szervezet ajánlotta fel természetbeni segítségét a vészhelyzet 2020 tavaszi időszakában. A kiemelt térség 180 településének túlnyomó többségében (156 település, 86 százalék) azonosítható volt ilyen típusú segítő szándékú önkéntes aktivitás. Érdeemes megemlíteni, hogy azon települések, ahol nem történtek ilyen felajánlások, mindegyike községi jogállású, a parttól távolabb elhelyezkedő háttértelepülés és döntően 500 alatti lélekszámmal rendelkező aprófalu (például: Főnyed, Gyugy, Óbudavár, Kékkút, Dióskál, Egeraracs) volt.

Magánszemélyek a települések 78 százalékában (140 település) ajánlották fel természetbeni segítségüket. A településvezetők becslése szerint összesen több mint 2600 fő jelezte szándékát, hogy segíteni kívánja a helyi járványügyi védekezést. Vállalkozások 99 településen (55 százalék) ajánlották fel segítségüket, és a válaszadók 553 főre becsülték azon személyek

számát, akik vállalkozásokon keresztül járultak hozzá az eredményes védekezéshez. Ilyen természetű civil szervezeti tevékenységet a kiemelt térség 93 települése (52 százalékuk) jelzett. E keretek között mintegy 1150 fő volt mozgósítható az adatközlők becslése szerint. A tény, hogy a települések több mint felében önkéntes alapon jelezte valamely civil szervezet, hogy a járványügyi védekezéshez természetbeni segítséget nyújtana, önmagában jelzi a kiemelt térségben a hagyományosan erőteljes civil aktivitás máig élő voltát. Fontos megjegyezni, hogy az egyéb válaszlehetőségek között említésre kerültek olyan, alapvetően az önkéntes segítségnyújtáshoz köthető aktorok, mint az egyházak (2 település, 22 fő), a helyben lakó külföldi állampolgárok (1 település, 6 fő), vagy éppen a helyi gazdakör (1 település, 10 fő). Az érvényes választ adó települések háromnegyedében (117 településen) a felajánlások az egészségügyi segédeszközök, védőfelszerelések biztosításához köthetőek, míg a lakosság élelmiszerral, gyógyszerrel, tisztítószerrel történő ellátásához (bevásárlás) az érvényes választ adó települések 70 százalékában (109 településen) járultak hozzá az önkéntesek. Lakossági ügyintézés kapcsán 61, meleg-hideg ételek vonatkozásában 57, áruszállításban 52, személyszállításban pedig 47 településen önkénteskedtek a különböző szereplők. Az egyéb válaszok kapcsán érdemes megemlíteni a rendfenntartással és a vészhelyzeti kommunikációval kapcsolatos önkéntes tevékenységet, amelyekben főként a polgárőr egyesületek vállaltak jelentős szerepet.

Az interjú egy pontján felkértük az adatközlőket arra is, hogy értékeljék, mely szereplők, szervezetek segítségére milyen mértékben lett volna szükség („látták volna szívesen”) a válsághelyzetben. A válaszadóknak értékelniük kellett, hogy adott szervezet segítségéből többre vagy kevesebbre lett volna szükségük, vagy éppen arányos volt a segítség mértéke (2. táblázat).

A helyi civil szervezetek vonatkozásában a válaszadók döntő többsége, közel háromnegyede (70 százalékuk), arányosnak ítélte meg a szféra közreműködését a válságkezelésben, 25 százaléknyi tartózkodás („nem tudja, nem válaszol”) mellett. A fennmaradó 5 százaléknyi válaszadó (9 település) jelezte, hogy több segítségre lett volna szükség a járvány első hullámában a település civil szervezeteitől.

2.táblázat „A kormányon és a helyi aktivitásokon kívül mely szervezetek segítségét, milyen mértékben látták volna szívesen a válsághelyzetben?” kérdésre adott válaszok (N=180) megoszlása szervezettípusonként

Szervezet	sokkal több	valamivel több	arányos volt a segítség mértéke	valamivel kevesebb	sokkal kevesebb	nem tudja, nem válaszol, nem releváns
	segítségére lett volna szükség			segítségére lett volna szükség		
Helyi képviselő-testület tagjai	3,3%	7,3%	79,4%	1,1%	0,00	8,9%
Szomszéd települések önkormányzatai	2,2%	1,1%	73,9%	0,6%	0%	22,2%
Közös önkormányzati hivatal székhelye	1,7%	2,8%	72,8%	0%	0%	22,7%
Helyi civil szervezetek	1,1%	3,9%	70%	0%	0%	25%
Járási Hivatal	6,7%	14,4%	62,2%	0,6%	0%	16,1%
Megyei Kormányhivatal	8,9%	14,4%	59,5%	1,1%	0%	16,1%
Megyei Önkormányzat	6,7%	10%	53,3%	0%	0%	30%
Járásszékhely önkormányzata	3,3%	7,8%	52,8%	0%	0%	36,1%
Balaton Integrációs Nonprofit Kft.	2,2%	0,6%	43,9%	1,1%	0%	52,2%
Balaton Szövetség	2,8%	2,8%	40,5%	0%	0%	53,9%
Balaton Fejlesztési Tanács	2,8%	0,5%	40%	1,1%	0%	55,6%
Regionális civil szervezetek	2,8%	2,8%	39,4%	0,6%	0%	54,4%
Országos civil szervezetek	3,9%	5,6%	38,9%	1,1%	0,5%	50%

Forrás: települési adatközlés, saját adatgyűjtés

A Balaton térségében működő regionális civil ernyőszervezetek (például: Nők a Balatonért Egyesület, Balaton Civil Szervezetek Szövetsége) tevékenységét már közel sem értékelték ilyen pozitívan a válaszadók – igaz, az értékelés összességében sokkal inkább a semlegesség irányába mutatott. A válaszadók közel 40 százaléka jelezte, hogy arányos volt ezen szervezetek tevékenysége és segítése, míg 5,6 százaléuk erőteljesebb aktivitást várt volna el, azonban a fennmaradó 54 százalék nem tudta érdemben értékelni ezen szereplők tevékenységét. Fel kell ugyanakkor vetnünk, hogy egy alapvetően helyi szervezeteket tömörítő, kifejezetten

regionális civil ernyőszervezetnek milyen mértékben feladata és kompetenciája az érdemi beavatkozás a járványkezelésbe akkor, amikor az alapvetően egyfelől döntően központilag kezelt, másrészt pedig települési szintre delegált döntéshozatali kompetenciákkal történik. Az országos hatókörű civil szervezetek vonatkozásában a válaszadók éppen fele nem kívánt reagálni a tevékenységükre, azonban 10% szerint nagyobb szerepet vállalhattak volna, túlzott szerepvállalásról („valamivel kevesebb”, illetve „sokkal kevesebb segítségre lett volna szükség”) mindössze három település számolt be.

Érdemes megjegyezni, hogy összességében, a válaszadók leginkább a megyei kormányhivataloktól (23 százalékuk), járási hivataloktól (21 százalékuk), és a megyei önkormányzatoktól (16 százalékuk) vártak volna több segítséget. A legelégedettebbek ugyanakkor a helyi képviselő-testületekkel, a szomszéd települések önkormányzataival és a közös önkormányzati hivatal székhelyével voltak a válaszadók. E három válaszkategóriát szorosan követte a már fentebb tárgyalt helyi civil szervezetek köre.

Alapvetően az önkormányzatokhoz kötődő, ám a civil szervezetek és önkéntesek tevékenységét is igénylő feladatként azonosíthatók a szervezett keretek között működő, alapvetően a járványügyi vészhelyzet idejére rendszeresített segítségnyújtási akciók, tevékenységek (például: bevásárlások, egészségügyi segédeszközök juttatása stb.). Vizsgálatunkban, e témakörben azt kívántuk feltárni, hogy ez az aktivitás a település lakosságát milyen mértékben érintette, hány fő vette igénybe ezeket a segítségnyújtási akciókat. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 180 településének 90 százalékán voltak ilyen jellegű, rendszeres tevékenységek, melyeket a válaszadók becslése szerint közel 20 ezer fő igénybe is vett, kisebb nagyobb rendszerességgel. Ez az üdülőkörzet 271 ezer fős állandó népességének mintegy 7 százalékát jelenti. Azon települések között, ahol nem történtek ilyen jellegű akciók (15 település), jelentősen felülreprezentáltak voltak a Somogy megyei települések. Veszprém megyéből mindössze Balatonfőkajáron és Vindornyalakon, Zala megyében pedig Csapin és Dióskálon nem zajlott szervezett keretek között valamiféle lakossági segítségnyújtás. Ezzel szemben például elmondható, hogy a Balaton-felvidék parti településeinek mindegyikén azonosítható volt ilyen típusú aktivitás. Az önkormányzatok által szervezett lakossági ellátást segítő programokban a válaszadók becslése szerint mintegy 2500 főnyi önkéntest sikerült aktivizálni, a civil szervezetek esetében ez a becslés 1600 főt jelentet, míg a vállalkozásoknál 470 főt tett ki. Értelemszerűen a számok nem összeadhatók, hiszen a különböző módokon szerveződő segítő akciókban résztvevő önkéntesek státusza között számottevő lehet az

átfedés, ugyanakkor az, hogy 180 településen válsághelyzetben ilyen nagyságrendben tudtak önkénteseket mozgósítani az önkormányzatok, civilek és vállalkozók, mindenképp a társadalmi felelősségvállalás egy pozitív példáját mutatja.

DÖNTÉSHOZATALI MECHANIZMUSOK

A térségben nyomon követhető döntéshozatali mechanizmusok és főként a döntéshozatalhoz asszociálható kapcsolati hálók feltárása, az önkormányzatok válsághelyzeti működése, a hivatalok, a kinevezett és választott tisztségviselők, valamint a különböző települési aktorok válságkezelésben betöltött szerepének vizsgálata érdekében felkértük a válaszadókat, hogy nevezzék meg azokat a személyeket, intézményeket, akikkel, amelyekkel a polgármester járványhelyzet miatt helyi intézkedések meghozatala kapcsán egyeztetett. Fontos ezt vizsgálni azért, mert a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény 46. paragrafus értelmében veszélyhelyzetben a települési önkormányzat képviselő-testületének feladat- és hatáskörét a polgármester gyakorolja. A kérdőívben kifejezetten a koronavírus-járvánnyal összefüggő vis maior intézkedések egyeztetését, kommunikációját monitoroztuk.

Eredményeink szerint mindössze két polgármester nem említett olyan személyt, intézményt, akikkel felvette volna a kapcsolatot (vagy éppen vele vették volna fel a kapcsolatot) – sőt, még a saját képviselő-testületével való együttműködést sem jelezte. Az összes megkérdezett 88 százaléka viszont rögzítette, hogy a képviselő-testülettel és a jegyzővel egyaránt egyeztetette a döntéseit. A válaszok tanúsága szerint tehát, az elsöprő többség a demokratikus önkormányzatiság alapelveit érvényesítve hozott döntéseket. A polgármesterek jellemzően a helyi tisztségviselőket és az orvosokat vonták be legnagyobb arányban a járványhelyzet kezelésével kapcsolatos döntések meghozatalába. A helyi civil szervezetek aktív bevonását, a velük történő egyeztetést a válaszadók 43 százaléka jelezte. Ez az eredmény, összehasonlítva a szakirodalmak bemutatása során röviden citált tanulmánnyal (vö. Pálné et al. 2020) vélhetően azt jelzi, hogy a Balaton Kiemelt Térségben a civil szektor aktivitása és a nonprofit szektorral való önkormányzati együttműködés a válságkezelésben az országos átlag feletti mértékben volt tapasztalható (3. táblázat).

3.táblázat: A válaszadók (N=180) által tett említések megoszlása „A koronavírussal kapcsolatos vis maior helyi intézkedések meghozatala során kivel, kikkel egyeztetett a polgármester” kérdés vonatkozásában

Polgármesterrel egyeztető személyek, intézmények	Említések gyakorisága	Említések aránya az összes megkérdezett esetében
Helyi képviselő-testület	168	93,33%
Jegyző	168	93,33%
Alpolgármester	148	82,22%
Helyi orvosok, egészségügyi szakdolgozók	146	81,11%
Helyi rendőrség	134	74,44%
Szomszéd település polgármestere	118	65,56%
Térségi országgyűlési képviselő	101	56,11%
Járási Hivatal	78	43,33%
Helyi civil szervezetek	78	43,33%
Helyi egyházi vezető	66	36,67%
Helyi vállalkozók	56	31,11%
Megyei Kormányhivatal	43	23,89%
Nemzeti Népegészségügyi Központ	37	20,56%
Megyei Önkormányzat	24	13,33%
Kormányzati tisztviselő (miniszter, államtitkár, helyettes államtitkár)	20	11,11%
Helyi szellemi elit	15	8,33%
Megyei rendőr-főkapitányság	12	6,67%
Balaton Fejlesztési Tanács elnöke	9	5%
Balaton Szövetség elnöke	9	5%
Egyéb szereplővel zajlott egyeztetés	18	10%

Forrás: települési adatközlés, saját adatgyűjtés

Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy a helyi civileknél jelentősebb szerepet töltött be a döntéshozatalhoz köthető kommunikációban két alapvetően nem helyi, hanem térségi szerepkörű aktor: az adott körzet országgyűlési képviselője, valamint a járási hivatal. Előbbi szereplők a válaszadók elmondása szerint elsősorban hasznos információk áramoltatásával, valamint a védőeszközök beszerzésével volt a települések segítségére, míg utóbbi esetben a nyilvánvaló népegészségügyi, járványügyi kompetencia indokolta a kapcsolattartást. Terepi tapasztalatként leírható, hogy főleg az országgyűlési képviselők vonatkozásában volt jellemző, hogy segítőkész szándékkal ők keresték fel a településeket, nem pedig fordítva.

Az interjú egy pontján a válaszadók kifejtették, milyen önkormányzati és térségi léptékű feladat- és hatásköri változtatásokat tartanak indokoltnak annak érdekében, hogy a jövőben, a pandémiához hasonló krízishelyzetek kezelése eredményes lehessen. A települési önkormányzatok vonatkozásában a többségük (62 százalékuk) nem nevesített feladat- és hatásköri változtatási javaslatot, hiszen jellemzően elégedettek voltak a rájuk ruházott

veszélyhelyzeti hatáskörökkel. Ezzel szemben a relatív többségük (44 százalékuk) változtatásokat tartott szükségesnek a járvány-helyzethez hasonló krízisek térségi léptékű kezelésében. A szöveges kiegészítések meglehetősen szerteágazóak voltak, azonban a legnagyobb súllyal felmerülő problémaként a döntések meghozatalához szükséges információk és az ezeket azonos időben biztosító hivatalos információk csatornák hiányában látták. Ennek fényében fontos megemlíteni azt is, a 2. táblázat adatai kapcsán, hogy több válaszadó külön is kiemelte az érintett egyéni választókerület országgyűlési képviselőjét, mint a védekezéssel kapcsolatos információáramlás és eszközbeszerzés (maszkok, fertőtlenítőszer) kulcsszereplőjét. Számos, a helyi döntéshozatalhoz szükséges háttérismeret rajta keresztül jutott el a polgármesterekhez, jóval korábban, mint ahogy azokat az illetékes hivatalok kommunikálták feljűk. A 3. táblázatban azonban az is látszik, hogy ennek ellenére a településvezetők csak valamivel több, mint fele állt aktív kapcsolatban a parlamenti képviselővel, tehát az információk e csatornán keresztül történő megszerzésének lehetőségével messze nem kiegyenlített mértékben éltek az adatközlők.

A fentiekől függetlenül fontos tanulság, hogy eredményeink szerint a helyi döntések meghozatalában a legfontosabb szerepet a helyben meglévő tudás- és kapcsolatrendszer játszotta. A területi középszint intézményei, valamint az üdülőkörzet koordinációs és érdekképviseleti szervei – a feladatok és hatáskörök törvényben rögzített elosztásából következően – jóval kisebb befolyással voltak a helyben megszervezett járványügyi védekezésre, mint a település helyi erőforrásai és a központi kormányzat között a legrövidebb utat megtestesítő országgyűlési képviselő. A helyi erőforrások között pedig fontos partnerként kerültek megemlítésre a helyi civil szervezetek, akiknek szerepe a járványhelyzet helyi szintű kezelésében a vizsgálat tanúsága szerint különösen az önkormányzati többletfeladatok ellátásában volt nagyon jelentős.

ÖSSZEGZÉS

Kérdőíves felmérésünk eredményei nyomán elmondható, hogy a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet településeit a COVID19 járvány első hullámának közvetlen, elsősorban egészségügyi hatásai csekély mértékben érintették, azonban szerteágazó közvetett hatásai a térség működésének számos szegmensét alakították át. A jelentős bevételkiesésektől sújtott önkormányzatok számos felületen aktívan részt vettek a krízishelyzet kezelésében, enyhítésében, a helyi

járványügyi védekezés megszervezésében, amelyek esetenként igen jelentős költségvonzattal is jártak. A térség egészének helyzetét bonyolította az üdülőkörzeti jelleg, hiszen az üdülőtulajdonosok turisztikai szezonon kívüli nagyszámú jelenléte a szolgáltatások igénybevételében, de a települési konfliktusok kiéleződésében is megmutatkozott. A helyben jelentkező többletfeladatok ellátása érdekében az önkormányzatok látszólag hatékonyan működtek együtt a helyi civil szervezetekkel, ami vélhetően hozzájárult a koronavírus-járvány első hullámának enyhe, a későbbi hullámok mértékével nehezen összehasonlítható lefutásához.

Vizsgálatunk igazolta azt a feltételezést, hogy a turisztikailag frekventált parti településeken jellemzően nagyobb civil és önkéntes aktivitás volt azonosítható, ami nyilvánvaló összefüggésben van a civil kezdeményezések Balaton-part irányába mutató gravitációjával. A parti és a Balaton-felvidéki háttértelepüléseken erőteljes civil aktivitás volt kimutatható, ahol a helyi társadalom belső szerkezetének az elmúlt négy-öt évtizedben lezajló átalakulásai az alulról jövő civil kezdeményezések számára jó táptalajt és megfelelő helyi társadalmi bázist biztosítanak. Az adatközlőktől kapott információk alapján elmondható, hogy a pandémia kapcsán többes nagyságrendben tűntek fel a Balaton térségében aktivizálható önkéntes civilek. Bár összehasonlítható adatokat ennek kapcsán nem ismerünk, azonban feltételezzük, hogy ez a társadalmi bázis a kiemelt üdülőkörzet számára az országban egyedülálló belső erőforrást jelenthet a jövő kihívásaira adandó regionális és lokális válaszok megfogalmazása és megtétele vonatkozásában.

Fontos megemlíteni, hogy az általunk készített pillanatfelvétel időbeliségéből és területiségéből adódóan egy speciális vetületét mutatja be a koronavírus-pandémia magyarországi sajátosságainak. Úgy gondoljuk, hogy a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet járvány általi érintettségének vizsgálatát feltétlenül érdemes volna megismételni a lezajlott második és harmadik hullámot követően. Egy ilyen vizsgálatban újfent szerepet kaphat az is, hogy a civilek és önkéntesek miként tudták kivenni részüket a településeken jelentkező többletfeladatokból, a korábban nem látott méretű megbetegedési hullámok idején. Feltételezésünk az, hogy tekintettel a megváltozott járványkezelési módszerekre, a teljes bezárkózás idején vélhetően kisebb szerep hárult ezekre a szereplőkre, ugyanakkor a hivatalos szervek feladatkörei nem csökkentek. Azon túlmenően, hogy a Balaton térségében indokolt egy újabb (némileg fókuszáltabb tematikájú) vizsgálat lefolytatása, fontosnak tartanánk monitorozni azt is, hogy az ország más, hivatalosan csekélyebb civil aktivitást mutató

területein a civilek és önkéntesek milyen mértékű és típusú szerepvállalása követhető nyomon a veszélyhelyzet lokális kezelése kapcsán. Végül pedig megállapíthatjuk azt is, hogy lokális szinten olyan aktorok voltak képesek eredményesen kezelni a globális krízishelyzetet, akiknek az elmúlt években számos gazdasági nehézséggel, feladat-hatásköri és kompetencia deficittel kellett megbirkózniuk. Bízunk abban, hogy az önmagukat megszervezni képes helyi közösségek bizonyították alkalmasságukat, és mindezek segítenek helyreállítani az önkormányzatiság és a civil kurázsi megtépázott renomóját.

IRODALOM

A Balaton Kiemelt Térség Területfejlesztési Konceptiója. I. kötet, Helyzetelemzés. Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft 2020.

Fekete Károly – Dombi Gábor – Oláh Miklós (2021): Önkormányzati válságkezelés a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben a COVID-19 járvány első hullámában. *Területi Statisztika*, 61(3) pp. 337-355.

Kabai Gergely (2014): A balatoni társadalom kohéziójának kérdései. *Területi Statisztika*, 54(4) pp. 376-392.

Kolin Péter – Lüttmerdingné Balla Mónika (2020): Önkormányzati összefogás koronavírus-járvány idején. *Önkormányzat*, 2. pp. 9-18.

Kovács Sándor Zsolt (2020): Települési önkormányzatokat érintő bevételkiesések a járványhelyzetben. *Tér és Társadalom*, 34(2) pp. 189-194

Marton István (2013): A Balaton régió fejlődése - A regionális gondolkodás és a turizmus fejlődésének összefüggései a Balaton térségében. *Acta Scientiarum Socialium*, 39. pp. 161-179.

Obádovics Csilla (2020): A Balaton régió népességdinamikája 2017-2062 között. *Földrajzi Közlemények*, 144(1) pp. 27-42.

Oláh Miklós (2020): Autonómia, ambíció, alkalmasság, avagy kik irányítják közügyeinket helyben? In: *Veszprém Megyei Önkormányzati Almanach* (szerk.: Zongor G.) Veszprém: Comitatus Könyvek

Pálné Kovács Ilona (szerk. 2020): *Önkormányzati szerepek a koronavírus-járvány kezelésében – Műhelytanulmány*. Pécs: MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete. http://www.docs.rkk.hu/rkkweb/Palne_et_al_onkormanyzati_szerepek.pdf

Schleicher Vera (2019): *Kultúrfürdő – Kulturális kölcsönhatások a Balaton térségében 1821-1960 között*. Budapest: L'Harmattan

Valentin Szilveszter (2020): *Az egyes helyi adóbevételek alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet települési önkormányzatainál*. Kézirat. Megrendelő: Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kft., Keszthely, 2020,

Zongor Gábor (2020): Egyedül nem megy (még az önkormányzatoknak sem). *Comitatus*, 30(236) pp. 42-53.

Egyéb források

1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és területrendezésről.

2000. évi CXII. törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területrendezési tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról.

2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.

2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és kiemelt térségeinek területrendezési tervéről.

46/2020. (III. 16.) Korm. rendelet az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében.

elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről.

87/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet a várakozási díj megfizetésének a veszélyhelyzet során alkalmazandó eltérő szabályairól.

92/2020. (IV. 6.) Korm. rendelet Magyarország 2020. évi központi költségvetésének a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól.

140/2020. (IV. 21.) Korm. rendelet a Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében a koronavírus - járvány gazdasági hatásainak mérséklése érdekében szükséges adózási könnyítésekről.